

DETERMINATION OF THE FEATURES OF SOCIO-PSYCHOLOGICAL AND PSYCHOLOGICAL CHARACTERISTICS OF THE PERSONALITY OF FUTURE OFFICERS OF THE MEDICAL SERVICE RESERVE (first message)

Chorna V.V., Petrushenko V.V., Ivashkevych Ye.M., Serheta I.V.,
Podolian V.M., Khliestova S.S., Anhelska V.Y.

ВИЗНАЧЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИХ І ПСИХІЧНИХ ХАРАКТЕРИСТИК ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ ЗАПАСУ МЕДИЧНОЇ СЛУЖБИ (перше повідомлення)

М

¹ЧОРНА В.В.,
¹ПЕТРУШЕНКО В.В.,
¹ІВАШКЕВИЧ Є.М.,
¹СЕРГЕТА І.В.,
²ПОДОЛЯН В.М.,
¹ХЛЄСТОВА С.С.,
¹АНГЕЛЬСЬКА В.Ю.
¹Вінницький національний медичний університет ім. М. І. Пирогова, Вінниця, Україна
²Українська військово-медична академія, Київ, Україна

ентальне здоров'я населення України під час повномасштабної війни погіршилося. Військові дії вплинули на психосоматичне здоров'я і дорослих, і молоді. Під час надзвичайних, небезпечних ситуацій, повітряної тривоги зі швидким переміщенням до укриття здобувачі закладів освіти продовжують навчання за різними формами (офф-лайн, он-лайн). Нині під час повномасштабної війни вкрай актуальним є забезпечення повноцінного, максимально ефективного освітнього процесу з високим рівнем здобуття професійних компетентностей [1-3]. Навантаження на викладачів і на здобувачів освіти у небезпечних

умовах збільшується і впливає на їхнє психофізіологічне, психосоматичне здоров'я, особливо це стосується здобувачів основної спеціальності «Медицина», «Медична психологія», які проходять навчання ще й за програмою підготовки офіцерів запасу медичної служби [4, 5].

Після вторгнення РФ в Україну 2014 року було прийнято спільний наказ Міністерства оборони України, Міністерства охорони здоров'я України, Міністерства освіти і науки України від 29.06.2016 № 322/631/709 «Про затвердження Інструкції про організацію військової підготовки громадян України за

ВИЗНАЧЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИХ ТА ПСИХІЧНИХ ХАРАКТЕРИСТИК ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ ЗАПАСУ МЕДИЧНОЇ СЛУЖБИ (перше повідомлення)

¹Чорна В.В., ¹Петрушенко В.В.,
¹Івашкевич Є.М., ¹Сергета І.В.,
²Подольян В.М., ¹Хлєстова С.С.,
¹Ангельська В.Ю.
¹Вінницький національний медичний університет ім. М.І. Пирогова, Вінниця, Україна
²Українська військово-медична академія, Київ, Україна

Під час війни РФ проти України ментальне/психічне здоров'я населення України погіршилося, передусім це стосується психосоматичного здоров'я молоді, передусім за рахунок безпосередніх воєнних дій на теренах України, про що свідчать наші спостереження за

слухачами вищих навчальних закладів.

Під час повітряної тривоги, бомбардування тощо слухачі закладів освіти продовжують навчання за різними формами (офф-лайн, он-лайн). З урахуванням зазначеного питання щодо вивчення стану ментального здоров'я молоді нині є вкрай актуальним у світі забезпечення повноцінного освітнього процесу.

Проведено аналіз соціально-психологічних та психічних характеристик особистості, адаптаційних здібностей організму та рівня стійкості до бойового стресу під час навчання у закладах вищої освіти за адаптованими методиками для аналізу професійного самовизначення у ході фахової підготовки, аналізу гендерних особливостей показників особистісних якостей та адаптивності до навчання.

Мета роботи полягала у порівнянні особливостей соціально-психологічних

програмою підготовки офіцерів запасу медичної служби» та наказ Міністерства освіти і науки України від 18.08.2021 № 916 «Про затвердження стандарту вищої освіти за спеціальністю 225 «Медична психологія» з метою відбору для проходження військової підготовки громадян України за програмою підготовки офіцерів запасу медичної служби, а також здійснено професійний психологічний відбір кандидатів на навчання [6-8].

Підготовка офіцерів запасу медичної служби конче потрібна під час повномасштабної війни та має передбачати визначення психофізіологічних особливостей їхньої особистості, які відображають інтегральні особливості психічного, соціального, професійного самовизначення та розвитку.

Мета роботи полягала у проведенні порівняння особливостей соціально-психологічних і психічних характеристик особистості майбутніх офіцерів запасу медичної служби.

Матеріали та методи дослідження. Дослідження базується на ретроспективному аналізі соціально-психологічних і психічних характеристик особистості здобувачів закладу вищої медич-

ПИТАННЯ ОХОРОНИ ГРОМАДСЬКОГО ЗДОРОВ'Я

ної освіти протягом двох (2021-2022; 2022-2023) навчальних років. В анкетуванні взяли участь 96 здобувачів 4 та 5 курсів медичного факультету (спеціальності «Медицина» і «Медична психологія») за програмою підготовки офіцерів запасу медичної служби, з них осіб чоловічої статі – 51% (n=49), жіночої статі – 49% (n=47). Інформовано згоду отримано. У роботі використано такі методи: контент-аналіз освітньо-професійних програм медичних закладів вищої освіти, бібліосемантичний, аналітичний.

Результати та обговорення. У дослідженні було проведено визначення темпераменту майбутніх офіцерів запасу медичної служби, що є одним з найсуттєвіших психофізіологічних та психодинамічних параметрів особливостей здобувачів освіти і підлягає обов'язковій оцінці характеристик вищої нервової діяльності.

Темперамент запрограмований генетично та вважається біологічним фундаментом, на якому формується особистість як соціальна істота, оцінка якого є обов'язковим критерієм встановлення закономірностей перебігу психічної діяльності людини і не залежить від її цілей, мотивів [9]. Слід відзначити і той факт, що термін «темперамент» має латинське походження (temperamentum – співвідношення) та відображає динамічні аспекти поведінки переважно уродженого характеру і є найбільш стійким та постійним порівняно з іншими психічними особливостями особи [10].

За допомогою адаптованого опитувальника Г. Айзенка щодо визначення темпераменту здобувачів вищої медичної освіти встановлено, що меланхолічний темперамент мають 13% (n=12) здобувачів, холеричний –

та психічних характеристик особистості майбутніх офіцерів запасу медичної служби.

Матеріали та методи дослідження. В анкетуванні взяли участь 96 здобувачів 4-го та 5-го курсів медичного та медико-психологічного факультетів у 2021-2023 роках за програмою підготовки офіцерів запасу медичної служби, з них осіб чоловічої статі – 51% (n=49), жіночої – 49% (n=47).

Результати. Визначено тип темпераменту здобувачів і встановлено, що меланхолічний темперамент мають 13% (n=12), холеричний – 14% (n=13), флегматичний – 21% (n=21), сангвінічний – 53% (n=51). 83% здобувачів ЗВО відзначалися низьким рівнем тривожності (58% чоловіків, 43% жінок). У 17% майбутніх офіцерів запасу медичної служби реєструвався середній допустимий рівень тривожності (19% чо-

ловіків, 81% жінок). Середній рівень фрустрації встановлено у 5% респондентів ЗВО (100% жінок). У 55% здобувачів освіти встановлено середній рівень агресії (62% чоловіків, 38% жінок). У 73% здобувачів ригідність відсутня, їм властиві легкість та гнучкість у поведінкових реакціях і прийнятті рішень (54% чоловіків, 46% жінок).

Висновки. Навчально-виховна, психодіагностична та психогігієнічна діяльність у медичних закладах вищої освіти має бути спрямованою на аналіз наявних у здобувачів ресурсів подолання стресових ситуацій у надзвичайних, небезпечних умовах сьогодення.

Ключові слова: ментальне здоров'я, офіцери запасу медичної служби, професійне самовизначення, психодіагностична та психогігієнічна діяльність.

14% (n=13), флегматичний – 21% (n=21), сангвінічний – 53% (n=51) (рис. 1).

Різні види темпераменту впливають на адаптивні механізми здобувача, а саме: на адаптацію до навчання, продуктивність навчання, умови діяльності та спілкування. Тривалість адаптаційного процесу окремо взятого здобувача освіти залежатиме від таких чинників: цілі адаптації, життєвого досвіду здобувача до початку навчання у закладі вищої освіти, особливостей середовища у закладі вищої освіти, соціальних умов у групі, колективі, соціумі, гуртожитку тощо [11].

Наступним етапом дослідження стало визначення самооцінки психічної готовності здобувачів до профе-

сійної діяльності офіцера запасу медичної служби. Основними критеріями самооцінки стали стійкість до бойового стресу, поведінкова регуляція у надзвичайних, небезпечних умовах. Слід відзначити і той факт, що саме розвиток самооцінки здобувача вищої медичної освіти вирішує проблему його особистісного становлення та професійного самовизначення, які, у свою чергу, слугують балансом індивідуальних можливостей та стійкого позитивного психічного стану.

Психічний стан людини – це особливості психічних процесів і психічних властивостей особи, які проявляються підвищеною або заниженою активністю. Психічні стани мають вагомий

вплив на особливості перебігу процесів становлення особистості і, повторюючись, набувають стійкості та можуть стати її властивістю.

Психічні стани являють собою і поняття, яке використовується для умовного виділення у психіці індивідуума відносно статичного моменту та інтегральні характеристики системи його діяльності, що сигналізує про процеси їх реалізації та взаємоузгодженості [12].

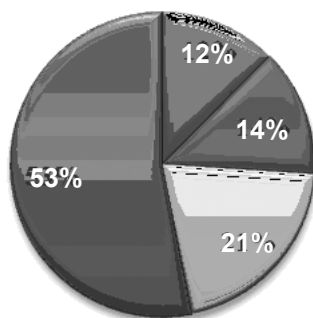
Формування самооцінки психічного стану сприяє не лише саморозкриттю та самореалізації професійних здібностей здобувача вищої освіти, але й виступає запорукою його ментального/психічного здоров'я [13].

Для визначення психічної готовності здобувачів вищої медичної освіти, які тісно пов'язані з працездатністю лікарів, було застосовано адаптований варіант методики Г. Айзенка «Самооцінка психічних станів», яка дозволяє оцінити деякі неадаптивні стани (тривогу, фрустрацію, агресію) і властивості особистості (тривожність, фрустрацію, агресивність і ригідність). За допомогою цієї методики можна швидко виявити негативний вплив на процеси соціалізації та самооцінки здобувачів і провести своєчасну корекцію [14, 15]. Методикою передбачено чотири групи питань: 1-10 питань – тривожність; 11-20 питань – фрустрація; 21-30 питань – агресивність; 31-40 питань – ригідність (табл. 1).

За результатами дослідження встановлено, що 83,0% здобувачів вищої освіти мали низький рівень тривожності, а 17,0% – середній рівень тривожності, в яких є прояви надмірного хвилювання, тривоги під час навчання. У 95,0% здобувачів реєструвався низький рівень фрустрації, у 5,0% – середній рівень фрустрації. Це – здобувачі, які не змогли досягти своїх цілей, мрій. У 39,0% встановлено низький

Рисунок 1

Розподіл здобувачів освіти відповідно типу темпераменту, %

■ Меланхолік ■ Холерик ■ Флегматик ■ Сангвінік

Таблиця 1

Розподіл здобувачів освіти за рівнями прояву психічних станів на початку навчання (методика «Самооцінка психічних станів» Г. Айзенка), %

Психічний стан	2021		
	Низький рівень	Середній рівень	Високий рівень
Тривожність	83,0	17,0	0
Фрустрація	95,0	5,0	0
Агресивність	39,0	55,0	6,0
Ригідність	73,0	23,0	0

Таблиця 2

Розподіл здобувачів освіти за рівнями тривожності залежно від статі на початку навчання

Рівень тривожності	2021		
	Разом	Чоловіки	Жінки
Низький	83%	58%	42%
Середній, допустимий	17%	19%	81%
Високий		-	

DETERMINATION OF THE FEATURES
OF SOCIO-PSYCHOLOGICAL
AND PSYCHOLOGICAL CHARACTERISTICS
OF THE PERSONALITY OF FUTURE
OFFICERS OF THE MEDICAL SERVICE
RESERVE (first message)

¹Chorna V.V., ¹Petrushenko V.V.,
¹Ivashkevych Ye.M., ¹Serheta I.V.,
²Podolian V.M., ¹Khliestova S.S.,
¹Anhelska V.Y.

¹Vinnitsia National Medical University
named after M. I. Pirogov, Vinnitsia,
Ukraine

²Ukrainian Military Medical Academy, Kyiv,
Ukraine

During the war of the Russian Federation against Ukraine, the mental/psychological health of the population of Ukraine has deteriorated, especially in terms of the psychosomatic health of young people, and above all, due to direct military actions on the territory of Ukraine, as evidenced by our observations of students of higher educational institutions.

During air raids, bombings, etc., students continue to study in various forms of education (offline and online). That is why the issue of studying the state of mental health of young people is extremely relevant today in order to ensure a full-fledged maximum educational process. The article analyzes the socio-psychological and mental characteristics of the individual, the adaptive abilities of their body and the level of resistance to combat stress during study in higher education institutions using adapted methods to analyze professional self-determination in the course of professional training, analysis of gender peculiarities of indicators of personal qualities and adaptability to learning.

Objective: to compare the peculiarities of

socio-psychological and mental characteristics of the personality of future officers of the medical service reserve.

Materials and methods: The survey involved 96 applicants of the 4th and 5th courses of the medical and medical-psychological faculties in the period 2021-2023 under the program of training of reserve officers of the medical service, of which 51% (n=49) were men and 49% (n=47) were women.

Results: The type of temperament of applicants was determined and it was found that 13% (n=12) have melancholic temperament, 14% (n=13) have choleric temperament, 21% (n=21) have phlegmatic temperament, and 53% (n=51) have sanguine temperament. 83% of university applicants have a low level of anxiety (58% men, 43% women). An average, acceptable level of anxiety is registered in 17% future reserve medical officers (19% men and 81% women). An average level of frustration was found in 5% of university respondents (100% female). 55% students have an average level of aggression, including 62% men and 38% women.

There is no rigidity in 73% of students, such persons are characterized by ease and flexibility in behavioral reactions and decision-making, including 54% men and 46% women.

Conclusions: Educational, psycho-diagnostic and psycho-hygienic activities in medical institutions of higher education should be aimed at analyzing the resources available to students to overcome stressful situations in emergency, dangerous conditions.

Keywords: mental health, reserve officers of the medical service, professional self-determination, psychodiagnostic and psychohygienic activities.

рівень агресивності, у 55,0% – середній рівень агресивності. 6,0% мають високий рівень агресивності, яка може бути фізичною та вербальною (словесною). У 73,0% відзначено низький рівень ригідності, у 23,0% – середній рівень ригідності, яка проявлялась повною або частковою недієздатністю під час навчання.

За результатами дослідження встановлено, що 83% здобувачів вищої освіти мають низький рівень тривожності (58% чоловіків, 43% жінок). У 17% здобувачів реєструється середній,

допустимий рівень тривожності (19% чоловіків, 81% жінок). Високого рівня тривожності за результатами наших даних у здобувачів на початку навчання не встановлено (табл. 2).

Фрустрація – це психологічний, емоційний стан, який виникає у разі недосягнення бажаних цілей, мрій, бажань, очікуваних результатів. Подолання джерел виникнення фрустрації залежить від статі, віку, рівня освіти тощо. Високий рівень самооцінки мали 95% здобувачів вищої освіти на початку навчання, з них 54%

чоловіків та 46% жінок. Середній рівень фрустрації має місце у 5% респондентів, які (100%) належали до здобувачів жіночої статі, що потребують консультації лікаря-психолога або психотерапевта для звільнення від цього стану, який може призвести до негативних змін характеру, розвитку агресивності у колективі, байдужості до навчання. Зниженої самооцінки у здобувачів вищої освіти не встановлено (табл. 3).

За результатами діагностики самооцінки психічних станів низький рівень агресії

мають 39% респондентів, з них 38% чоловіків і 62% жінок, в яких переважають емоційна рівновага, терпимість, емпатія, великодушність. У 55% респондентів відзначається середній рівень агресії, з них 62% чоловіків і 38% жінок.

Високий рівень агресивності із загальної кількості мали 6% респондентів (33% чоловіків, 67% жінок), для яких характерною є нестриманість, схильність до створення проблемних ситуацій та конфліктів, як результат цього – виражена тенденція до зниження працездатності

та розвитку перевагою (табл. 4).

Ригідність (лат. rigidus – твердий) – це стан, який означає повну або часткову неієздатність до нових змін у житті. Такі особи є емоційно нестійкими, дуже вразливими, але вони можуть досягати успіхів у житті. У психології є декілька різновидів ригідності: когнітивна, афективна, емоційна, мотиваційна. Для проведення психокорекції психологам, психотерапевтам потрібно визначити рівень вираження стану ригідності. У 73% респондентів ригідність від-

сутня, їм властиві легкість та гнучкість у поведінкових реакціях і прийнятті рішень (54% чоловіків, 46% жінок).

Середній рівень ригідності із загальної кількості респондентів встановлено у 27% (42% чоловіків, 58% жінок). Сильно виражених ознак ригідності у здобувачів вищої освіти не встановлено (табл. 5).

Наслідки війни спонукають у респондентів виникнення явищ погіршення психосоматичного, психоемоційного стану, які пов'язані з процесами дезадаптованості у новому, тривалому воєнному стані, тому процес адаптації здібностей особистості до умов навчання у закладах вищої освіти є складним, багатограним, включає низку аспектів, за якими стоять різні труднощі, з якими доводиться стикатися майбутнім офіцерам запасу медичної служби [16].

Дослідження шкали поведінкової регуляції проведено протягом 2021-2023 років, встановлено рівень нервово-психічної стійкості здобувачів та їхньої толерантності до несприятливих дій професійної діяльності (табл. 6).

Високу толерантність до несприятливих психічних та фізичних навантажень було виявлено у 22% респондентів (52,0% чоловіків, 48% жінок) на початку навчання і у 43% респондентів (60,0% чоловіків, 40,0% жінок) за 2 роки. За даними таблиці 6, спостерігається постійне

Розподіл здобувачів освіти за рівнями самооцінки залежно від статі

Рівень самооцінки	2021		
	Разом	Чоловіки	Жінки
Високий	95%	54%	46%
Середній (фрустрація має місце)	5%	-	100%
Занижений	-		

Таблиця 3

Розподіл здобувачів освіти за рівнями агресивності залежно від статі

Рівень агресивності	2021		
	Разом	Чоловіки	Жінки
Низький	39%	38%	62%
Середній	55%	62%	38%
Високий	6%	33%	67%

Таблиця 4

Розподіл здобувачів освіти за рівнями ригідності залежно від статі, %

Рівень ригідності	2021		
	Разом	Чоловіки	Жінки
Ригідність відсутня	73%	54%	46%
Середній рівень	27%	42%	58%
Сильно виражена ригідність	-	-	-

Таблиця 5

Розподіл респондентів за рівнями нервово-психічної стійкості поведінкової регуляції за 2021-2023 роки залежно від статі

Рівень нервово-психічної стійкості	2021			2022			2023		
	Разом	Чоловіки	Жінки	Разом	Чоловіки	Жінки	Разом	Чоловіки	Жінки
Високий	22%	52%	48%	31%	59%	41%	43%	60%	40%
Достатньо високий	23%	50%	50%	33%	55%	45%	19%	50%	50%
Достатній рівень	21%	60%	40%	16%	27%	73%	17%	31%	69%
Загалом достатній	23%	32%	68%	17%	63%	37%	15%	50%	50%
Дещо знижений	9%	78%	22%	3%	33%	67%	5%	80%	20%
Окремі ознаки нестійкості та порушення поведінкової регуляції	2%	50%	50%	1%	-	100%	1%	100%	-

Таблиця 6

збільшення високого рівня нервово-психічної стійкості протягом навчання здобувачів: 2021 року – 22%, 2022 р. – 31%, 2023 р. – 43%.

Достатньо високу стійкість до дії стрес-чинників на початку навчання 2021 року мали 23,0% здобувачів вищої освіти (50,0% чоловіків, 50,0% жінок), разом з тим, 2022 року цей показник збільшився. Достатньо висока стійкість до дії стрес-чинників спостерігалась у 33,0% осіб (55,0% чоловіків, 45,0% жінок).

Достатню стійкість до дії стрес-чинників мали 21% здобувачів вищої освіти із загальної кількості респондентів (40,0% чоловіків, 60,0% жінок) на початку навчання. Цей показник до кінця навчання мав тенденцію до зменшення: 2022 року становив 16,0%, 2023 – 17,0%.

Загалом достатній рівень нервово-психічної стійкості та поведінкової регуляції характеризується стійким рівнем працездатності за звичних умов життєдіяльності. За тривалої дії явних психічних навантажень прояви тимчасового погіршення якості професійної діяльності мали 23% здобувачів (32% чоловіків, 68% жінок) на початку навчання, і цей показник з часом мав тенденцію до зменшення: 2022 р. – 17,0%, 2023 р. – 15,0%.

Дещо знижений рівень нервово-психічної стійкості та поведінкової регуляції, що особливо проявляється за ускладнених умов професійної діяльності; адаптація до нових і надзвичайних умов життєдіяльності (воєнний стан) може супроводжуватися тимчасовим погіршенням функціонального стану організму, який на початку навчання становив 9,0% респондентів (78,0% чоловіків, 22,0% жінок), а також мав тенденцію до зменшення: 2022 р. – 3% (33,0% чоловіків, 67,0% жінок),

2023 р. – 5,0% (80,0% чоловіків, 20,0% жінок).

Отже, за результатами нашого дослідження було визначено рівні стійкості до бойового стресу у майбутніх офіцерів запасу медичної служби, а саме:

□ на початку навчання 1-й рівень стійкості до бойового стресу у майбутніх офіцерів запасу медичної служби характеризувався високим рівнем розвитку адаптаційних можливостей особистості і цілком відповідав вимогам, що пред'являються до військовослужбовців в умовах бойової діяльності, і становив 22,9% на першому році навчання, 43,2% – на другому, 52,1% – на третьому, що означає позитивну динаміку під час навчання;

□ 2-й рівень стійкості до бойового стресу характеризувався *достатнім рівнем* розвитку адаптаційних можливостей особистості, відповідав вимогам, що пред'являються до військовослужбовців в умовах бойової діяльності і становив 68,8% на першому році навчання, 54,7% – на другому, 44,7% – на третьому;

□ 3-й рівень стійкості до бойового стресу характеризувався задовільним рівнем розвитку адаптаційних можливостей особистості, мав тенденцію до зменшення і становив 8,3% на першому році навчання, 2,1% – на

другому, 3,2% – на третьому, що відзначає позитивну динаміку під час навчання (рис. 2).

Отже, навчально-виховна, психотерапевтична та діагностична робота у медичних закладах вищої освіти має бути спрямованою на аналіз наявних у здобувачів ресурсів подолання стресових ситуацій та включати морально-психологічні, інформаційні, військово-соціальні заходи, які допоможуть у формуванні професійного самовизначення під час фахової підготовки необхідних психологічних якостей, моральної свідомості, вчасного професійного самовизначення, що забезпечить бойову та медико-психологічну готовність майбутніх офіцерів запасу медичної служби до виконання професійних обов'язків у надзвичайних, небезпечних умовах сьогодення.

Висновки та перспективи подальших розробок

1. За результатами дослідження збільшення високого рівня нервово-психічної стійкості протягом навчання респондентів встановлено: 2021 року – 22%, 2022 р. – 31%, 2023 р. – 43%. Знижений рівень нервово-психічної стійкості та поведінкової регуляції на початку навчання склав 9,0% респондентів (78,0% чоловіків, 22,0% жінок) і також мав тенденцію до

Рисунок 2
Розподіл здобувачів освіти за рівнем стійкості до бойового стресу, %

зменшення: 2022 року – 3% (33,0% чоловіків, 67,0% жінок), 2023 р. – 5,0% (80,0% чоловіків, 20,0% жінок).

2. Високий рівень стійкості до бойового стресу у майбутніх офіцерів запасу медичної служби становив на першому році навчання 22,9%, на другому – 43,2%, на третьому – 52,1%, що відзначає позитивну динаміку під час навчання і готовність майбутніх офіцерів запасу медичної служби до виконання професійних обов'язків у надзвичайних, небезпечних умовах.

Таким чином, рання діагностика та корекція психологічної характеристики кандидатів на навчання ЗВО дасть гарні позитивні результати щодо професійного самовизначення під час фахової підготовки.

Внески авторів:

Чорна В.В. – концептуалізація, написання, редагування;

Петрушенко В.В. – концептуалізація, рецензування;

Івашкевич Є.М. – формальний аналіз;

Сергета І.В. – концептуалізація, редагування;

Подольян В.М. – статистична обробка даних;
Хлєстова С.С. – ведення, надання дослідних матеріалів;

Ангельська В.Ю. – ведення, надання дослідних матеріалів.

Фінансування. Дослідження не має зовнішніх джерел фінансування.

Конфлікт інтересів. Автори заявляють про відсутність конфлікту інтересів.

REFERENCES

1. Shevchuk TI, Khlietova SS. Naukovo-teoretychni osnovy formuvannia sotsiokomunikatyvnoi kompetentnosti maibutnikh likariv u protsesi vyvchennia pryrodnychkh dystsyplin [Scientific

and theoretical foundations of the formation of socio-communicative competence of future doctors in the process of studying natural sciences]. In : Challenges and achievements of medical science and education. Baltija Publishing; 2020. p. 412-30.

<https://doi.org/10.30525/978-9934-26-024-7-20> Ukrainian

2. Hozak SV, Yelizarova OT, Stankevych TV, Chorna VV, Tovkun LP, Lebedynets NV, Parats AM, Bondar OY, Chmel LL. Mental health and lifestyles of students during the war. *Reports of Vinnytsia National Medical University*. 2023 Dec 7;27(4):628-34. [https://doi.org/10.31393/reports-vnmedical-2023-27\(4\)-17](https://doi.org/10.31393/reports-vnmedical-2023-27(4)-17) Ukrainian

3. Viina v Ukraini i yii naslidky dlia psykhnichnoho zdorovia natsii [The war in Ukraine and its consequences for the nation's mental health]. *Holos Ukrainy – hazeta Verkhovnoi Rady Ukrainy [Voice of Ukraine – newspaper of the Verkhovna Rada of Ukraine]*; 2022 Jun 7.

<http://www.golos.com.ua/article/361064>. Ukrainian

4. Pro vvedennia voiennoho stanu v Ukraini [On the introduction of martial law in Ukraine: Decree of the President of Ukraine № 64/2022, 2022 Feb 24]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text>. Ukrainian

5. Chorna VV, Makhniuk VM, Khlietova SS, Gumeniuk NI. Assessment of the quality of medical services to relatives of the mentally ill who are in inpatient treatment. *Biomedical and Biosocial Anthropology*. 2020 Sep 30;(38):5-11. <https://doi.org/10.31393/bba38-2020-01>

6. Chorna V. Reformuvannia okhorony zdorovia dlia zmitsnennia psykhnichnoho zdorovia naselennia Ukrainy ta dosvid krain YeS [Reforming healthcare to

strengthen the mental health of the population of Ukraine and the experience of EU countries]. *Visnyk Vinnytskoho natsionalnoho medychnoho universytetu [Reports of the Vinnytsia Medical University]*. 2020;24(3):469-78. [https://doi.org/10.31393/reports-vnmedical-2020-24\(3\)-17](https://doi.org/10.31393/reports-vnmedical-2020-24(3)-17) Ukrainian

7. Pro zatverdzhennia Instruksii pro orhanizatsiiu viiskovoi pidhotovky hromadian Ukrainy za prohamoiu pidhotovky ofitseriv zapasu [On the approval of the Instructions on the organization of military training of Ukrainian citizens under the reserve officer training program: *Order of the Ministry of Defense of Ukraine № 719/1289*, 2015 Dec 14]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1678-15#Text>. Ukrainian

8. Pro zatverdzhennia standartu vyshchoi osvity zi spetsialnosti 225 Medychna psykholohiia dlia druhoho (mahisterskoho) rivnia vyshchoi osvity [On the approval of the standard of higher education in the specialty 225 Medical psychology for the second (master's) level of higher education : *Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine № 916*, 2021 Aug 18]. <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishchah-osvita/zatverdzeni%20standarty/2021/08/20/225-Med.psykholohiya.mahistr.20.08.pdf>. Ukrainian

9. Vitenko I, Vitenko T. *Osnovy psykholohii [Basics of psychology]*. Vinnytsia: Nova knyha; 2008. 256 p. Ukrainian

10. Stepanov O. *Psykholohichna entsyklopediia [Psychological encyclopedia]*. Kyiv: Akademydav; 2006. 424 p. Ukrainian

11. Sablina N. [Gender differences in indicators of socio-psychological adaptation of medical college students]. *Tekhnolohii rozvytku intelektu [Intelli-*

gence development technologies]. 2019;3(2). Ukrainian

12. Shapar VB. Suchasnyi tлумachnyi psykhologichnyi slovnyk [Modern explanatory psychological dictionary]. Kharkiv: Prapor; 2007. 640 p.

13. Kozeruk YuV., Yevseichyk YaO. Samootsinka yak faactor stanovlennia osobystosti studenta [Self-esteem as a factor in the formation of a student's personality]. In : *Visnyk Chernihivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu. Serii : pedahohichni nauky [Bulletin of the Chernihiv National Pedagogical University. Series: pedagogical sciences]*. 2015;(124):163-5. Ukrainian

14. Kokun O, Moroz V, Lozinska N, Pishko I. Zbirnyk psykhodiahnostychnykh metodyk dlia profesiino-psykhologichnoho vidboru kandydativ na viiskovu sluzhbu za kontraktom u Zbroinykh Sylakh Ukrainy [Collection of psychodiagnostic methods for the professional and psychological department of candidates for military service under contract in the Armed Forces of Ukraine]. Kyiv: Osvita Ukrainy; 2021. 74 p. https://lib.iitta.gov.ua/id/epint/725767/1/%D0%9F%D0%9E%D0%A1%D0%86%D0%91%D0%9D%D0%98%D0%9A%20%D0%9F%D0%9F%D0%92_ISBN.pdf Ukrainian

15. Mayers D. Sotsialna psykhohiia [Social psychology]. Moscow : OLMA-Pres; 2000. 510 p.

16. Shlonska O. Rozghliad poniattia «adaptatsiia» z pohliadu systemnoho pidkhodu [Consideration of the concept of «adaptation» from the point of view of the systemic approach]. *Aktualni problemy psykhologii [Actual problems of psychology]*. 2013;3(9):34-8. Ukrainian

УДК

<https://doi.org/10.32402/dovkil2025.01.011>

GENETIC ASPECTS OF THE DEVELOPMENT OF OVERWEIGHT

Mykhaylenko O., Bashynska V., Yelizarova O., Rudnytska O.

ГЕНЕТИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ НАДМІРНОЇ ВАГИ

3

МИХАЙЛЕНКО О.,
БАШИНЬСКА В.,
ЄЛІЗАРОВА О.,
РУДНИЦЬКА О.

ДУ «Інститут громадського здоров'я ім. О.М. Марзєєва НАМН України», Київ, Україна

а оцінками експертів ВООЗ, 2022 року співвідношення людей з ожирінням та людей з нормальною масою тіла відповідало 1:8. Від 1990 року ожиріння серед дорослих в усьому світі зросло більш ніж удвічі, а серед підлітків – у чотири рази. 2022 року надлишкова вага реєструвалася серед 43% дорослих (18 років і старших), з яких 16% були з ожирінням, а до 2024 року загальне число людей з ожирінням збільшилося, за

ГЕНЕТИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ НАДМІРНОЇ ВАГИ

Михайленко О., Башинська В., Єлізарова О., Рудницька О.

ДУ «Інститут громадського здоров'я ім. О.М. Марзєєва НАМН України», Київ, Україна

Численними клінічними дослідженнями встановлено, що надмірна вага має значний вплив на стан організму незалежно від віку і статі.

Метаболічний синдром – гетерогенний патологічний стан, що поєднує різні стадії ожиріння, яке є ключовим елементом цього синдрому. Гормональні порушення, центральними з яких є інсулінорезистентність та лептинорезистентність, запускають каскад нейроендокринних змін, що призводять до прогресування метаболічного синдрому.

Мета: проаналізувати питання розвитку надмірної ваги з позиції генетичних аспектів.

Матеріали та методи. Обстежено 375 дорослих пацієнтів віком від 20 до 70 років (20,3% чоловіків, 79,7% жінок), які опинилися під впливом модифікованого чинника – надмірної ваги чи ожиріння, що є тригером поширеності лептинорезистентності. У процесі дослідження було визначено антропометричні показники (окружність талії, зріст, вагу, індекс маси тіла), лабораторні показники (лептин, глюкозу, інсулін, індекс Нота). Проведено інформаційно-аналітичний аналіз новітніх досліджень генної регуляції надмірної ваги у людей. Статистичну обробку даних здійснювали за допомогою пакета програм STATISTICA v.8.0.

Результати. У дослідженні взяли участь 375 пацієнтів віком (46,8±0,7) років. За віком групи чоловічої та жіночої статі статистично не відрізнялися ($t=0,3$; $p=0,745$). У пацієнтів чоловічої статі зріст ($t=12,2$;

Стаття надійшла
до редакції 19.09.2024.

© Михайленко О., Башинська В., Єлізарова О.,
Рудницька О. СТАТТЯ, 2025.